

CHINA MIÉVILLE
AN LAN DAN

Z angličtiny preložila Barbara Sigmundová

Venujem Oscarovi

V obyčajnej miestnosti v nenápadnej budove sedel muž a spriadal veľmi neobyčajné teórie.

Zo všetkých strán ho obklopovali lesklé fľaštičky a banky s chemikáliami, grafy, meradlá a kôpky kníh ako hradby. Mal ich otvorené jednu cez druhú a neustále medzi nimi blúdil pohľadom, akoby sa snažil čítať viaceré naraz. Premýšľal, zapisoval, škrtal a vyhľadával informácie z histórie, chémie a geografie.

Sedel potichu, ozýval sa len škrabot jeho pera a občas si voľačo objavne zašomral popod nos. Očividne pracoval na niečom mimoriadne zložitom, no súdiac podľa jeho šemotenia a výkričníkov na papieroch pomaly, ale isto napredoval.

Precestoval veľkú diaľku, len aby sa mohol venovať tejto práci. Bol do nej celkom zahĺbený, a tak mu trvalo hodnú chvíľu, kým si všimol, že sa okolo neho akosi neprirodzene rýchlo stmieva.

Okná zahalila čudná hmľa a naokolo sa rozhostilo neobvyklé ticho – nebola to bežná neprítomnosť hluku, skôr akási dravá prítomnosť ticha.

Konečne zdvihol zrak. Pomaly položil pero a otočil sa na stoličke.

„Haló?“ ozval sa. „Pani profesorka? Ste to vy? Priviedli ste pani ministerku...?“

No odpoveď neprichádzala. Z chodby prenikalo čoraz menej svetla. Cez dymové sklo na dverách videl, ako tma naberá tvar. Pomaly vstal. Čosi zavetрил vo vzduchu a vytreštil oči.

Popod dvere prekĺzli do miestnosti prúžky dymu. Načahovali sa cez štrbinu ako chápadlá.

„Takže,“ zašepkal muž, „si to ty.“

Odpoveď nedostal, no spoza dverí sa ozvalo akési tlmené hundranie, ktoré trochu pripomínalo smiech.

Muž preglgol a ustúpil od dverí, no odmietal si pripustiť pravdu. Pozeral sa, ako dym okolo dverí hustne a valí sa naňho. Načiahol sa za poznámky. Rýchlo a zároveň čo najtichšie posunul stoličku pod mriežku vetracej šachty. Vyzeral vystrašene, ale odhodlane – alebo odhodlane, ale vystrašene.

Dym sa k nemu ďalej kúdoľil. Už-už sa chcel vytiahnuť do vetracej šachty, keď znova začul dudravý smiech. Otočil sa k dverám.

PRVÁ ČASŤ:

ZANA A DIBA

1. ZDVORILÁ LÍŠKA

Veru tak: za preliezačkou stála líška a pozerala na ne.

„Aj vám sa zdá, že nás sleduje?“

Na ihrisku bolo plno detí, sivé uniformy sa im trepotali vo vetre, ako šantili a kopali lopty do provizórnych brán. Uprostred kriku a hier sa skupinka dievčat dívala na líšku.

„Jednoznačne nás pozoruje,“ povedala vysoká blondínka. Zviera ukryté za chumáčmi trávy a bodliakov videla celkom jasne. „Prečo sa nehýbe?“ pomaly vykročila smerom k nej.

Dievčatá si najprv mysleli, že je to pes, a popri rozhovore sa k nemu približovali. No na polceste cez asfalt si zrazu uvedomili, že tam sedí líška.

Bolo chladné bezoblačné jesenné ráno a slnko jasne svietilo, no dievčatá neverili vlastným očiam. Boli čoraz bližšie, ale líška sa ani nepohla.

„Ja som raz videla líšku,“ zašepkala Kate a prehodila si batoh z jedného pleca na druhé, „keď sme sa s ocom prechádzali pri rieke. Vavel, že v Londýne je ich veľa, len ich bežne nevidno.“

„Ako to, že neuteká?“ s obavami sa opýtala Keisha. „Ja už ďalej nejdem. Viete, aké má zuby?“

„To preto, aby ťa mohla lepšie zjesť,“ zahlásila Diba.

„Veď to nie je vlk,“ namietla Kate.

Kate a Keisha si držali odstup. Blondínka Zana, ako obvykle bok po boku s kamarátkou Dibou, sa pomaly zakrádali k líške. Čakali, že sa jej chrbát krásne zježí od zvieracieho strachu a prešmykne sa popod plot. Ale ona nič.

Dievčatá nikdy predtým nevideli také nehybné zviera. Nielenže sa nehýbalo: odhodlane stálo na mieste. Pri preliezačke sa už zakrádali celkom prehnane ako postavičky z kreslených filmov.

Líška sa pozorne dívala na Zaninu vystretú ruku. Diba zvrátila obočie. „Áno, pozerá sa,“ prisvedčila. „Lenže nie na nás. Sleduje teba!“

Zana neznášala svoje meno Suzanna a Suzy sa jej páčilo ešte menej. Do tejto štvrte sa prisťahovala zhruba pred rokom a rýchlo sa skamarátila s Kate, Keishou, Beckou a ďalšími. A hlavne s Dibou. Po ceste do školy v prvý deň ju Diba rozosmiala, čo sa len tak hocikomu nepodarí, a odvtedy boli nerozlučné. Zana mala v sebe čosi pozoruhodné. V športe, učení, tanci a podobných veciach sa jej darilo celkom dobre, no o to nešlo. Bola dosť dobrá, ale v ničom nevynikala. Bola vysoká a pekná, nikdy však na seba neupozorňovala. Skôr naopak, vždy sa snažila držať v úzadí, hoci sa jej to málokedy darilo. Keby nebola taká nekonfliktná, možno by sa preto dostala do problémov.

Ibaže aj kamaráti sa pred ňou občas mali na pozore, lebo sa v nej nevyznali. Dokonca aj Diba pripúšťala, že Zana chodí s hlavou v oblakoch a niekedy len tak zíza na oblohu alebo uprostred vety stratí reč, akoby ju odrazu vyplo.

Teraz sa však naplno sústredila na to, čo vravela Diba. Založila si ruky vbok, no ani rýchly pohyb líšku nevyplašil.

„Je to tak,“ potvrdila Diba. „Nevie sa na teba vynadávať.“ Zanine oči sa stretli s prešibaným pohľadom líšky. Dievčatá a zvieratá sa celkom pohrúžili do vzájomného pozorovania.

Zrazu ich však vyrušilo zvonenie, ktoré ohlasovalo koniec prestávky. Kamarátky zažmurkali a pozreli sa jedna na druhú.

Líška sa konečne pohla. S očami stále upretými na Zanu kývla hlavou. Spravila to len raz, a potom vyskočila a zmizla.

Diba si pohľadom premerala Zanu a utrúsila: „To teda bolo čudné.“

2. ZNAMENIA

Zana sa po zvyšok dňa snažila kamarátkam vyhýbať. Napokon ju zastihli v rade na obed, ale povedala im, nech jej dajú pokoj, takým odporným tónom, že ju poslúchli.

„Nechajme ju tak,“ povedala Kate. „Nevie sa správať.“

„Šibe jej,“ pridala sa Becka a demonštratívne odkráčali. Zostala len Diba.

Nič Zane nevravela, iba ju pozorne sledovala.

Poobede na ňu počkala po škole. Zana sa jej chcela stratiť v dave spolužiakov, no Diba jej nedovolila ujsť. Priplichtila sa k nej a z ničoho nič ju chytila za ruku. Zana sa tvárila nahnevane, no dlho jej to nevydržalo. „Ach, Diba... čo sa to deje?“ spýtala sa.

Kráčali spolu na sídlisko, kde obe bývali, a zamierili k Dibe domov. Jej hlučná a uvravená rodina im občas svojím hurhajom liezla na nervy, no väčšinou poskytovala príjemnú kulisu na rozhovory. Ľudia sa na ne ako obvykle pozerali, keď prechádzali okolo. Zana s Dibou tvorili zvláštnu dvojicu. Diba bola nižšia, zavalitejšia a strapatejšia než jej štíhla kamarátka. Neskrotné dlhé čierne vlasy jej večne vyliezali z chvosta na rozdiel od Zaninho úhladného blondavého vrkoča. Diba sa kamošky znova a znova pýtala, či ju niečo trápi, ale Zana zaryto mlčala.

„Dobry deň, slečna Reshamová, dobry deň, slečna Moonová,“ pozdravil ich Dibin ocko, keď vošli. „Čo máte nové? Ponúknem vám šálku čaju?“

„Ahoj, zlatko,“ privítala Dibu mama. „Ako bolo v škole? Čau Zana, ako sa máš?“

„Dobry deň, teta, dobry deň, ujo,“ odzdravila Zana a nervózne sa usmiala na rozžiarených Dibiných rodičov. „Mám sa fajn.“

„Daj si pohov, oci,“ povedala Diba a ťahala Zanu do svojej izby. „Ale ten čaj si dáme, dík!“

„Takže dnes sa nestalo celkom nič?“ spýtala sa jej mama. „Nemáš

nám o čom poreferovať? Žiadne nové zážitky? To je ale zvláštne!“

„Všetko v pohode,“ odvrkla Diba. „Ako vždy.“

Dibini rodičia zostali sedieť na gauči a zvučným hlasom ju začali akože ľutovať, že má veľmi smutný život, keď sa jej, úbožiatku, nikdy nič nové nestane a každý deň je pre ňu rovnaký. Diba prevrátila očami a zavrela za sebou dvere.

Chvíľu vedľa seba mlčky sedeli. Diba si natrela pery balzomom. Zana sa ani nepohla.

„Čo budeme robiť, Zana?“ spýtala sa nakoniec Diba. „Niečo sa deje.“

„Ja viem,“ odvetila Zana. „A je to čoraz horšie.“

Ťažko povedať, kedy sa to celé začalo. Čudné veci sa im diali už prinajmenšom mesiac.

„Pamätáš, keď sme zbadali ten oblak?“ nadhodila Diba. „Ten, čo vyzeral celkom ako ty?“

„To bolo pred niekoľkými týždňami a nevyzeral ako vôbec nikto,“ oponovala jej Zana. „Držme sa faktov. Dnešné stretnutie s líškou. Cudzia pani. Nápis na stene. List. A podobne.“

Začalo sa to v prvé jesenné dni. Sedeli v Ružovej kaviarni. Keď sa otvorili dvere, ani jedna z nich tomu nevenovala pozornosť, až kým si zrazu neuviedomili, že pani, čo vošla, sa mlčky pristavila pri ich stole. Postupne všetky kamošky zdvihli zrak.

Mala na sebe autobusársku uniformu, čiapku nakrivo a na tvári široký úsmev.

„Nechcem rušiť,“ prehovorila neznáma, „dúfam, že vám to... Ja len, že je pre mňa česť vás spoznať.“ Usmievala sa na všetky, no svoje slová smerovala Zane. „Len to som vám chcela povedať.“

Dievčatá na pár sekúnd onemeli od údivu. Zana sa snažila vykokať odpoveď, Kate len vyprskla: „Čože...?“ a Diba sa rozosmiala. Neznámu to však nevykoľajilo. Vyhŕkla akési nezmyselné slovo:

„Šuázi! Vraveli mi, že ťa tu nájdem, ale neverila som.“ Znova sa usmiala a odišla. Dievčatá pri stole sa nervózne rozrehotali, až kým ich čašníčka neupozornila, aby sa upokojili.

„Šibe jej?“

„Úplne na hlavu!“

„Totálne mimo.“

Keby sa tým všetko skončilo, bola by to len ďalšia historka o čudákoch v uliciach Londýna. Lenže to bol iba začiatok.

O pár dní sa Diba so Zanou prechádzali pod starým mostom cez Iverson Road. Diba sa zaklonila a čítala si neslušné slová, čo tam niekto nasprejoval. A zrazu zbadala, že celkom hore, za sieťou proti holubom, tam, kde sa vonkoncom nedá dočiahnuť, svieti sýtožltý nápis: NECH ŽIJE ZANA!

„Kokso! Máš menovkyňu!“ zvolala. „Alebo máš fakt dlhé ruky. Alebo je niekto do teba strašne buchnutý, Zani.“

„Blbosť,“ odvrkla Zana.

„Ale vážne,“ nedala sa odbiť Diba, „sama vravíš, že nik iný sa nevolá Zana. A teraz si slávna.“

Niekoľko dní nato, krátko po Noci Guya Fawkesa, keď sa v uliciach Londýna rozsvietili vatry a ohňostroje, prišla Zana do školy rozrušená.

Keď konečne ostala s Dibou sama, vytiahla z tašky kus papiera a kartičku.

Ráno ju pred domom čakal poštár. Odovzdal jej list bez adresy a bez mena. Len čo vyšla z dverí, podal jej obálku a zmizol. Chvíľu váhala, či ho má ukázať Dibe.

„Sľúb mi, že to nepovieš ostatným,“ prosila ju. „Prisaháš?“

Diba sa začítala: *Tešíme sa na stretnutie, keď sa koleso otočí.*

„Od koho je?“ spýtala sa Diba.

„Keby som vedela, nebola by som z toho taká vystrašená. Veď tam nie je ani známka.“

„Ukáž, je tam pečiatka?“ domáhala sa Diba. „Nech aspoň vieme, odkiaľ prišiel. Toto je A? A toto L? A toto tuším... ÝN.“ Zvyšok bol nečitateľný.

„Povedal mi jednu vec,“ prezradila Zana. „Rovnaké slovo ako tá žena v kaviarni: ‚Šuázi‘. Spýtala som sa: ‚Prosím?‘ a utekala za ním, ale zmizol.“

„Čo to má znamenať?“ čudovala sa Diba.

„A to nie je všetko,“ pokračovala Zana. „V obálke som našla ešte niečo.“

Vytiahla obdĺžnikovú, podivuhodne vzorovanú kartičku. Zdobili ju zložité farebné špirálovité obrazce. Diba si uvedomila, že je to akási

šialená verzia preukazu na mestskú dopravu. Stálo na nej, že platí na autobusy i koľajovú dopravu vo všetkých šiestich pásmach mesta.

Na prerušovanej čiare v strede kartičky bolo zreteľne vytlačené meno:

ZANA MOONOVÁ ŠUÁZI.

Vtedy Diba navrhla, aby o tom Zana povedala rodičom, hoci ona sama celý čas držala slovo a mlčala.

„Tak povedala si im to?“ pýtala sa teraz Diba.

„Ako by som mohla?“ namietala Zana. „Ako by som im vysvetlila tie zvieratá?“

V posledných týždňoch sa pri Zane často pristavovali psy a zízali na ňu. Raz keď sedela na tráve v Kráľovnom parku, dokonca zliezla zo stromu delegácia troch veвериčiek a jedna za druhou pred ňu položili oriešky. Iba mačky ju ignorovali.

„Je to šialené,“ zhodnotila Zana. „Nechápem, čo sa deje, a nemôžem im to prezradiť. Pomysleli by si, že mi preskočilo. A možno by mali pravdu. No teraz ti niečo poviem,“ pokračovala prekvapivo rozhodným hlasom. „Ešte stále o tom nechcem rozprávať, aspoň nie pred Kate a ostatnými. Tak im to, prosím ťa, nehovor, dobre? Uvedomila som si to pri stretnutí s líškou. Zo začiatku som sa bála, ale už mám toho dosť. Deje sa niečo čudné? Tak nech! Som pripravená.“

Vonku zúrila búrka. Vietor divoko zavýjal. Ľudia sa tiesnili pod rímami, zakrúcali sa do kabátov a kľučkovali medzi kvapkami. Cez okno Dibinej izby dievčatá pozorovali okoloidúcich, ako poskakujú a zápasia s dáždnikmi.

Cestou od kamarátky Zana prebehla okolo panej, ktorá sa schovávala pod strieškou a na vôdzke držala smiešneho psíka. Len čo Zanu zbadal, posadil sa do čudne úctivej polohy a sklonil hlavu.

Zanu prekvapil pohľad na psa nemenej ako vlastná reakcia. Na pozdrav mu odpovedala rovnakým úklonom.

3. DYMOVÁ NÁVŠTEVA

Na druhý deň sa Zana s Dibou motali po ihrisku a prezerali si svoje odrazy v kalužiach. Na zemi pri múroch číhali zablatené smeti. Na oblohe ešte vždy viseli ťažké mraky.

„Môj ocino neznáša dáždnyky,“ povedala Diba a zamávala tým svojím. „Vždy keď prší, opakuje: ‚Nemyslím si, že vlhký vzduch je dostatočný dôvod na to, aby sme odvrhli rozumnú spoločenskú dohodu, že je nebezpečné šibrinkovať špicatými predmetmi vo výške očí.‘“

Z rohu ihriska, kde prednedávnom postávala zdvorilá líška, bolo cez plot školského dvora vidieť ulicu a pár občasných okoloidúcich. Zrazu čosi upútalo Zaninu pozornosť. Čosi zvláštne a nejasné. Pri športovisku na konci ulice si všimla akési šmuhy na ceste.

„Pozri, niečo tam je,“ zvolala a prižmúrila oči. „Myslím, že sa to hýbe.“

„Vážne?“ zapochybovala Diba.

Obloha vyzerala neprirodzene plochá, akoby ktosi cez celý obzor natiahol obrovskú sivú plachtu. Vzduch sa nehýbal. Nepatrné tmavé škvrny sa zvírili a zmizli. Na ceste po nich nezostalo ani stopy.

„Dnešný deň nie je celkom normálny,“ ozvala sa Diba.

Zana pokrútila hlavou.

Oblohu preťal šik vtákov, odniekiaľ sa zrazu vyrojil krdeľ vrabcov a preletel Zane okolo hlavy ako čvirikajúca svätožiara.

Popoludní mali francúzštinu. Zana ani Diba nedávali pozor, hľadeli von oknom, kreslili si líšky, vrabce a dažďové mraky, keď tu zrazu uprostred monotónneho prejavu pani Williamsovej Zanu čosi zaujalo.

„*Choisir...*“ dostalo sa jej do uší. „*Je choisís, tu choisís...*“

„O čom točí?“ zašepkala Diba.

„*Nous allons choisir...*“ pokračovala pani Williamsová. „*Vous avez choisí.*“

„Pani učiteľka!“ ozvala sa Zana. „Čo znamená to posledné? Môžete to zopakovať?“

Pani Williamsová došla do tabule.

„Toto?“ spýtala sa. „*Vous avez choisi. Vous: vy. Avez: máte. Choisi: vybrané.* Čiže vybrali ste si alebo zvolili ste si.“

Choisi. Šuázi. Vybraná. Vyvolená.

Po škole sa Diba so Zanou zastavili pri bráne a dívali sa na miesto, kde predtým videli zvláštne stopy. Mrholilo a zdalo sa, že nad cestou vedľa ihriska naráža dážď na odpor, akoby tam vzduch mal inú hustotu.

„Idete s nami do Ružovej kaviarne?“ Pristavili sa pri nich kamošky na čele s Kate.

„Zdalo sa nám... že čosi vidíme,“ odvetila Diba. „Chceli sme len...“

Zrazu stíchla a nasledovala Zanu. Okolo nich sa mlel dav spolužiakov, ponáhľali sa domov alebo ich pred školou čakali rodičia.

„Čo tam hľadá?“ spýtala sa Keisha. S Kate sa udivene pozerali, ako Zana stojí pár metrov od nich uprostred cesty a rozhliada sa.

„Nič tam nevidím,“ zašepkala Zana. Ešte hodnú chvíľu stála na mieste a nevšímala si ufrflané kamošky. „Dobre teda,“ ozvala sa napokon. Kate so založenými rukami a zdvihnutým obočím zavelila: „Poďme!“

Príval spolužiakov už opadol. Cez bránu sa vyhrnulo ešte zopár učiteľských áut, až napokon zostala skupinka dievčat na ulici celkom osamote. Zotmelo sa a s prskavým bzučaním sa rozsvietili pouličné lampy.

Na Dibin dáždňik začali padať ťažké kvapky, ich klopkanie pripomínalo písací stroj.

„Nechápem, čo rieši,“ začula Diba, ako vraví Becka Keishi a Kate. Zana kráčala kus pred nimi. Každým krokom rozprskla do vzduchu tisíce kvapôčok, ktoré sa rozplynuli v hmle.

V hustej a tmavej hmle. Zana spomalila. Spolu s Dibou sa zadívali pod nohy.

„Čo zas?“ otrávene vzdychla Keisha.

Pár centimetrov nad asfaltom sa prevažovala vrstva dymu a ovíjala sa im okolo členkov.

„Čo... čo to je?“ zahabkala Kate.

Z kanála zavanul smrad. Cez kovové mreže stoky stúpал ako popínavý vinič alebo chápadlá chobotnice strašidelne špinavý a temný dym. Dymové vlákna sa prepletali a mohutneli. Omotávali sa okolo kolies stojacich áut a zaliezali im pod kapotu.

„Čo sa to robí?“ zašepkala Keisha. Dym sa valil z kanála a vzduch zaplavil smrad chemikálií a hniloby. Z diaľky zavrčal motor, tlmene, akoby spoza opony.

Zana stála s rukami vystretými pred sebou a sústredene skúmala výpary, ktoré ich z ničoho nič obklopili. Chvíľu sa zdalo, že dážď sa kúsok nad Zaninou hlavou vyparuje, ako keby kvapky dopadali na horúci kov. Diba na ňu zízala, no čoskoro jej kamošku zakryli tmavé kúdoly.

Motor bolo počuť stále hlasnejšie. Blížilo sa auto.

Dievčatá celkom zahalil hustý dym. Zdesene blábotali a po hlase sa navzájom hľadali. Nevideli už takmer ani na krok.

Motor reval a cez hustý dym nachvíľu prenikol záblesk svetla z po-
uličných lúčnych lúčov.

„Počkať!“ skríkla Zana.

Hmlu zrazu preťala žiara reflektorov namierených rovno na ňu. Diba zbadala jej tieň, ako uskakuje pred svetlami, čo sa na ňu rútia. Vystreté ruky sa jej zrazu rozsvietili.

„Ocko!“ zvolala Zana, keď auto prerazilo dym, ktorý sa okamžite rozohnal a potom...

... bum! Čosi vyletelo do vzduchu a všetko náhle stíchlo.

Mraky sa roztrhali a prestalo pršať. Čudné výpary ustupovali, potichu prúdili naspäť do kanála ako hustá čierna voda, až napokon celkom zmizli.

Pár sekúnd sa nikto ani nepohol.

Auto stálo krížom cez cestu a za volantom zmätene sedel Zanin ocko. Ktosi hystericky kričal. A ktosi plavovlasý ležal pri plote.

„Zana!“ zvolala Diba, no Zana stála vedľa nej. Zrazené dievča nehybne ležiace na zemi bola Becka.

„Musíme zavolať doktora,“ vyhrkla Zana, vytiahla mobil a rozplakala sa. Kate však už medzitým stihla vytočiť 112.

Zanin ocko sa vytackal z auta s dusivým kašľom.

„Čo sa... Čo sa to...?“ lapal po dychu. „Ja som... čo sa tu stalo?“ Vtedy zbadal Becku. „Panebože!“ Padol na kolená vedľa nej. „Čo som to spravil?“ opakoval dokola.

„Zavolať som záchranku,“ oznámila Kate, no nepočúval ju. Naokolo sa už celkom rozvidnelo, hmla sa stratila a z okien a dverí vykúkali ľudia. Becka sa pohla a vysilene zastonala.

„Čo sa stalo?“ Zanin otec sa dožadoval odpovede. Dievčatá však nevedeli, čo povedať. „Nič si nepamätám,“ tvrdil, „keď som sa prebral...“

„To bolí...“ zakvílila Becka.

„Videla si to?“ pošepala Zana Dibe zlomeným hlasom. „Najprv dym, potom auto a potom... Videla si, ako sa ten dym okolo mňa ovíjal? Prišiel si po mňa!“